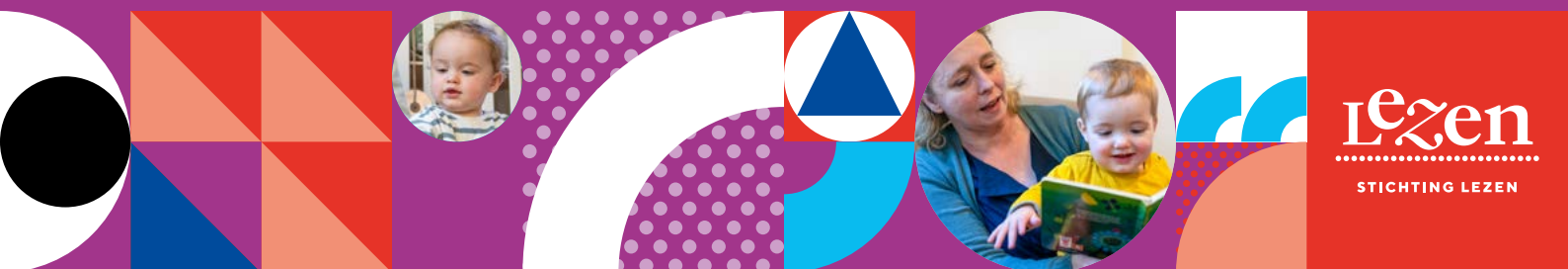

ONDERZOEKSPUBLICATIE

Inzet van digitale prentenboeken in kindcentra

Effecten en ervaringen

Thirza Osterhaus, Roel van Steensel, Bjorn de Koning

Inzet van digitale prentenboeken in kindcentra

Effecten en ervaringen

Colofon

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020 – 623 05 66
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Auteurs

Thirza Osterhaus, Roel van Steensel, Bjorn de Koning

Vormgeving cover

Judith Schoffelen en Erik olde Hanhof, Amsterdam.

Citeren als:

Osterhaus, T., Van Steensel, R. & De Koning, B. (2025). *Inzet van digitale prentenboeken in kindcentra: effecten en ervaringen*. Stichting Lezen.

©2025 Stichting Lezen, Amsterdam

Samenvatting

Aanleiding, doelstelling en onderzoeksvragen

Voorlezen aan peuters is een belangrijk middel om niet alleen hun plezier in lezen te bevorderen, maar ook om hun ontluikende geletterde vaardigheden te stimuleren en ze te helpen een goede start te maken in het leesonderwijs. Dat voorlezen gebeurt niet alleen thuis, maar ook in andere situaties waarin jonge kinderen opgroeien, zoals de kinderopvang (Kantar, 2020). Vaak worden peuters in kindcentra voorgelezen uit papieren prentenboeken, maar steeds meer gebeurt dat ook met behulp van digitale prentenboeken (De Koning et al., 2023). In deze studie onderzochten we de effecten van de inzet van digitale prentenboeken in kindcentra op de taalontwikkeling (meer specifiek de woordkennis en het verhaalbegrip) van peuters. We deden dat aan de hand van vier onderzoeksvragen:

1. Draagt het gebruik van kwalitatief goede digitale prentenboeken in kindcentra (door een abonnement op www.bereslim.nl), gecombineerd met een training voor pedagogisch medewerkers, bij aan verbetering van de woordkennis en het verhaalbegrip van peuters?
2. Heeft het gebruik een sterker effect op woordkennis en verhaalbegrip als dezelfde boeken niet alleen in digitale, maar ook in papieren vorm worden aangeboden?
3. Heeft het gebruik een sterker effect op woordkennis en verhaalbegrip als pedagogisch medewerkers ouders aanmoedigen ook thuis digitale prentenboeken te gebruiken?
4. Hoe wordt er in kindcentra met digitale prentenboeken gewerkt en hoe wordt het gebruik ervan ervaren?

Methode van onderzoek

We vergeleken vier condities; aan elke conditie wezen we geheel willekeurig vier kindcentra toe (in totaal honderdveertig kinderen):

1. een conditie waarin gedurende zes weken twintig digitale prentenboeken werden aangeboden;
2. een conditie waarin dezelfde prentenboeken in zowel digitale als papieren vorm werden aangeboden;
3. een conditie waarin digitale prentenboeken werden aangeboden en ouders werden aangemoedigd om de boeken ook thuis te gebruiken;
4. een 'business as usual'-controleconditie. In deze conditie boden we kindcentra geen digitale/papieren prentenboeken of hulp bij aanmoediging van ouders aan, wat natuurlijk niet wegneemt dat ze zulk aanbod wel zelf konden geven.

De pedagogisch medewerkers in de eerste drie condities kregen bovendien aan het begin van de interventieperiode een korte training over het werken met digitale prentenboeken. De vier condities waren vergelijkbaar in de verdeling van jongens en meisjes, in de gemiddelde leeftijd van kinderen en in testscores op de beginmeting. Vooraf en na afloop werden bij kinderen een woordkennis- en verhaalbegripstaak afgenomen. In de eerste taak werd de (receptieve) kennis van veertig woorden uit de aangeboden digitale prentenboeken getest, in de tweede taak moesten kinderen begripsvragen beantwoorden over een digitaal prentenboek dat niet in de interventie werd aangeboden. Om de uitvoering van de interventie te onderzoeken, hielden pedagogisch medewerkers wekelijks een logboekje bij en werd na afloop van de interventie een nagesprek met hen gehouden.

Resultaten

Statistische analyses lieten zien dat de inzet van digitale prentenboeken bijdroeg aan woordleren: kinderen in de eerste conditie (digitale prentenboeken en training) gingen sterker vooruit in hun scores op de woordkennistoets dan kinderen in de controleconditie; er was sprake van een middelgroot effect (Cohens $d = 0.52$). De combinatie met papieren prentenboeken en stimulering van thuisgebruik van digitale prentenboeken leidde niet tot grotere effecten: kinderen in de tweede en derde conditie scoorden niet significant beter (maar ook niet slechter) dan kinderen in de eerste conditie. Bij verhaalbegrip leek er ook een verschil tussen de controleconditie en de conditie waarin uitsluitend digitale boeken en training werden aangeboden, in het voordeel van de laatste (Cohens $d = 0.38$). Wel moeten de uitkomsten van deze analyse vanwege de lage betrouwbaarheid van de verhaalbegripstaak met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Op basis van deze resultaten samen kan onderzoeksvraag 1 grotendeels bevestigend worden beantwoord, maar onderzoeksvraag 2 en 3 niet.

Als antwoord op onderzoeksvraag 4 kwam uit zowel de logboekjes als de nagesprekken een vrij gunstig beeld over het gebruik van de digitale prentenboeken naar voren. De logboekjes lieten zien dat de kindcentra gemiddeld meer dan drie keer per week en zo'n anderhalve keer per dag gebruikmaakten van digitale boeken en dat kinderen er vaak erg in geïnteresseerd waren. Uit de eindgesprekken bleek dat er weinig technische problemen waren, dat activiteiten met digitale prentenboeken goed in te passen waren in het reguliere dagprogramma en dat het pedagogisch medewerkers (pm's) doorgaans goed lukte om rustige uitvoeringscondities te realiseren. Tegelijkertijd kwamen uit de eindgesprekken aanzienlijke verschillen naar voren in de opvattingen over het werken met digitale prentenboeken. De inhoudelijke waardering van geïnterviewden varieerde van weinig tot heel positief, en geïnterviewden verschilden in plannen voor toekomstig gebruik. Ook het oordeel over het enthousiasme en de concentratie van kinderen tijdens het bekijken van de boeken varieerde. Verder waren er verschillen in de respons van ouders op de aanmoediging om thuis digitale prentenboeken aan te bieden. Daarnaast lieten de logboekjes zien dat de digitale boeken meestal in kleinere groepjes of in de grote groep werden aangeboden; individuele blootstelling kwam nauwelijks voor. Uit de eindgesprekken kwam ten slotte naar voren dat de tablet het meestgebruikte middel was om de digitale boeken te tonen.

Conclusies en discussie

Ons onderzoek laat zien dat kindcentra die het woordleren van kinderen willen stimuleren daarvoor (kwalitatief goede) digitale prentenboeken kunnen inzetten en dat die inzet praktisch goed is te realiseren. Tegelijkertijd verwachten we dat de inzet van digitale boeken niet in alle kindcentra op vruchtbare bodem zal vallen, omdat er in sommige kindcentra een duidelijke voorkeur is voor het gebruik van papieren boeken en het beperken van de schermtijd. Naar het gecombineerde aanbod van digitale en papieren boeken en naar stimulering van thuisgebruik is verder onderzoek nodig; van geen van beide zagen we een versterkend effect. In het eerste geval zou meer systematisch gekeken kunnen worden naar de condities waaronder die combinatie tot effecten kan leiden; in het tweede geval moet worden gezocht naar effectievere manieren om ouders erbij te betrekken, waarbij vooral rekening moet worden gehouden met het benaderen van niet-Nederlandstalige ouders. Ons onderzoek was er niet op ingericht na te gaan of digitale

prentenboeken papieren prentenboeken zouden kunnen vervangen. Dat zouden we ook niet willen betogen. Het is beter om digitale prentenboeken te zien als *aanvulling* op papieren boeken; zo worden ze in de meeste centra die gebruikmaken van digitale boeken ook ingezet (De Koning et al., 2023).

